Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

In catenam super Matthaei evangelio editam - Cod. Aug. pap. 5

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Cap. XIII

urn:nbn:de:bsz:31-84684

Visual Library

Capitulum xiii

Jeronimus. Simul rogaverunt et quesierunt et nuncium miserunt utrumque accipiet liberos eos esse sui arbitrii et intrare posse si velint exire credere.

Sequitur Capitulum Tredecimum

In illo die exiens Iesus Crisostomus. Postquam increpavit eum qui intravit et fratribus prius dictum nunciavit, deinde fecit quod illi cupiebant, exivit scilicet domo, primo sanans egritudinem vane glorie fratrum. Secundo decentem honorem exhibens matri. Unde dicitur: In illo tempore exiens Iesus de domo sedebat secus mare. Augustinus de consensu evangelistarum. Cum dicit In illo die, satis indicat aut hec consequenter gesta post premissa aut non multa interposita potuisse, nisi forte dies more scripturarum tempus significet. Rabanus. Non solum autem verba et facta Domini, verum etiam itinera ac loca in quibus virtutes operatur et predicat, celestibus sunt plena sacramentis. Post sermonem quippe in domo habitum, ubi nephanda blasphemia demonium habere dictus est, egrediens docebat ad mare, ut ostenderet se relicta ob culpam perfidie Iudea ad gentes salvandas esse transiturum. Gentilium enim corda diu superba et incredula merito tumidis amaris fluctibus maris assimilantur. Domum vero Domini per fidem fuisse Iudeam quis nesciat? Jeronimus. Considerandum etiam quod populus domum Iesu non poterat intrare nec esse ibi ubi apostoli audiebant misteria. Idcirco misericors Dominus egreditur de domo sua et sedet iuxta secus mare, ut congregatas turbas multas et audiant in litore qui intus non merebantur audire. Unde sequitur. Et congregate sunt ad eum turbe multe ita ut in naviculam ascendens sederet, et omnis turba stabat in litore. Crisostomus. Hoc autem non simpliciter evangelista posuit, sed ut manifestet quod Dominus hoc fecit volens cum diligencia hoc spectaculum statuere, ut nullum dimittat post dorsum, sed omnes contra faciem habeat. Hylarius. Sedisse autem Dominum in navi et turbas foris stetisse ex subiectis rebus est intelligendum. In parabolis enim erat locuturus, et facti istius genere

significat eos qui extra ecclesiam positi sunt, illud divinum sermonis capere posse intelligentiam. Navis enim ecclesie typum prefert, intra quam verbum vite positum est et predicatur, his quod extra sunt et harene non steriles intelligere non possunt. Jeronimus. Ihesus etiam in mediis fluctibus est, et hinc inde mari tunditur, et in sua maiestate securus appropinquare facit terre naviculam suam, ut populus nequaquam periculum sustinens nec temptacionibus circumdatus quas ferre non poterat, stet in litore fixo gradu et audiat que dicuntur. Rabanus. Vel quod ascendens navem sedebat in mari, significat quod Christus per fidem ascensurus erat in mentes gentilium, et ecclesiam collecturus in mari, id est in medio nacionum contradicencium. Turba vero que stabat in litore, que neque in mari neque in navi erat, gerit figuram recipiencium verbum Dei et iam fide animati, id est a reprobis separatorum, sed nondum misteriis celestibus imbutorum. Sequitur. Et locutus est eis multa in parabolis. Crisostomus. Quamvis in monte non ita fecit. Non enim per parabolas sermones contexuit; tunc enim turbe sole erant et plebs incomposita. Hic autem et scribe et pharisei. Non autem propter hoc solum in parabolis loquitur, sed ut manifestiorem sermonem faciat et ampliorem memoriam imponat et sub visu res producat. Jeronimus. Et notandum quod non omnia locutus sit eis in parabolis, sed multa. Si enim dixisset cuncta in parabolis, absque emolumento populi recessissent. Perspicua miscet obscuris, ut per ea que intelligunt provocentur ad cognicionem eorum que non intelligunt. Turba etiam non unius sentencie est, sed diversarum in singulis voluntatum. Unde loquitur ad eam in multis parabolis, ut iuxta varias voluntates diversas recipiant disciplinas. Crisostomus. Primam autem parabolam ponit eam que faciebat auditorem attenciorem. Quia enim in enigmate erat tractaturus, erigit mentes audiencium per primam parabolam dicens: Ecce exiit qui seminat seminare.

semen suum. **Jeronimus.** Significatur autem sator iste qui seminat esse filius dei et predicatoris multiplex seminare sermonem. **Crisostomus.** Vnde autem exiit qui ubique presens est et quomodo exiit? Exiit non loco sed incarnatione propinquior nobis factus per habitum carnis. Quia enim nos non poteramus intrare ad eum peccatis nostris prohibentibus nobis ingressum, ipse ad nos egreditur. **Rabanus.** Vel exiit cum relicta iudea per apostolos ad gentes transiuit. **Jeronimus.** Vel intus erat domi et sabbata loquebatur discipulis sacramenta. Exiit ergo de domo sua ut seminaret in turbis. **Crisostomus.** Cum autem audieris quoniam exiit qui seminat, ut facit, non estimes esse ydemptitatem de sermonis. Egreditur enim multociens qui seminat et ad alia, vel ut scindat terram, vel ut malas incidat herbas, vel ut spinas euellat, vel ut aliam quamdam talem diligenciam exhibeat. Hic autem ad seminandum exiuit. Quid igitur fit de semine isto? Tres deperiunt partes et una saluatur; et hoc non equaliter sed cum differencia quadam. Vnde sequitur: Et dum seminat quedam ceciderunt secus viam et venerunt volucres et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa ubi non habebant terram multam et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terre; sole autem orto estuauerunt, et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas et creuerunt spine et suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam et dabant fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. **Jeronimus.** Hanc parabolam ad probandum heresim suam Valentinus assumit, tres introducens naturas: spiritualem, naturalem vel animalem atque terrenam, cum hic quatuor sint: vna iuxta viam, alia petrosa, tercia plena spinis, quarta terra bona. **Crisostomus.** Secundum hoc qualiter habet racionem inter spinas seminare et super petram et in via? In seminibus quidem et terra materialibus non habet utique racionem. Non enim est in potestate petre fieri terram, nec vie non esse viam, nec spine non esse spinam. In racionalibus autem doctrinis multam habet hic laudem. Possibile enim est et petram fieri terram pinguem, et viam non vltra conculcari et spinas destrui. Quare ergo plus seminis periit? Non est ab eo qui seminat, sed a suscipiente terra, id est ab anima. Ipse enim qui seminat non diuitem, non pauperem discernit, non sapientem neque insipientem, sed omnibus loquebatur que a se ipso erant complens, prudens tamen que futura erant, ut liceat ei dicere: Quid me oportuit facere et non feci? Ideo autem hoc non dicit manifeste quomodo hii susceperunt desides et perdiderunt, hii autem diuites suffocauerunt, hii autem molles et perdiderunt, quia non vult eos vehementer tangere ut non in diffidenciam mittat. Per hanc eciam parabolam discipulos erudit et si plures audiencium eas sunt qui pereunt, ut non apostoli hii desides sint; quia nec Christus hoc dominus qui omnia preuidit destitit a seminando. **Jeronimus.** Obseruandum autem hanc esse primam parabolam que cum interpretatione sua posita est. Et cauendum est vbicumque dominus exponit sermones suos, ne vel aliud vel quid plus vel minus presumamus intelligere quam ab eo expositum est. **Rabanus.** Que vero tacita sunt intelligencie dereliquit perstringenda breuiter. Via est mens sedulo malarum cogitacionum meatu trita atque arefacta. Petra duricia proterue mentis. Terra lenitas anime obedientis. Sol feruorem persecucionis seuientis. Altitudo terre est probitas anime disciplinis celestibus instructe. In qua expositione dixerimus quia nec ipse res in vna eadem significatione semper allegorice ponatur. **Jeronimus.** Prouocamur autem ad dictorum intelligenciam quociens hiis sermonibus commonemur qui sequuntur: Qui habet aures audiendi audiat. **Remigius.** Aures audiendi sunt aures mentis, scilicet intelligendi et faciendi que iussa sunt. Et accedentes discipuli etc. **Glosa.** Intelligentes discipuli hec obscura que dominus populo dicebant, voluerunt domino intimare ne parabolice loqueretur. Vnde sequitur: Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis.

loqueris eis. Cris. Vbi dignum est admirari
discipulos qualiter discere cupientes sciunt
quando interrogare oporteat. Non enim coram ho-
minibus hoc faciunt et hoc ostendit matheus cum
dicit. Et accedentes. Marcus autem manifes-
tius demonstrat dicens quod singulariter accesserunt.
Jeronimus. Querendum est autem quomodo accedant
tunc ad eum cum ihesus in navi sederet nisi for-
te intelligi detur quod dudum cum ipso navem
conscenderint et ibi stantes super interpretatione
parabole sciscitati sint. Remigius. Dicit ergo
ewangelista accedentes ut ostendat quod solliciti
sint sive potuerint accedere corpore quamvis esset
aliquid breve spacium inter eos. Crisostomus
Considerandum est autem et eorum rectitudo
qualiter multam pro aliis habent curam et prius
que aliorum sunt querunt et tunc que sua sunt.
Non enim dixerunt in parabolis loqueris
nobis sed loqueris eis. Qui respondens ait
illis. Quia vobis datum est nosse misterium
regni celorum. Remigius. vobis inquam
qui michi adheretis et in me creditis.
Misteria autem regni celorum appellat ewangelicam
doctrinam. Illis autem scilicet qui foris sunt
et in eum credere noluerunt scribis scilicet et
phariseis et ceteris in infidelitate perseve-
rantibus non est datum. Accedamus ergo
cum discipulis ad dominum puro corde ut nobis
ewangelicam doctrinam interpretari dignetur. Iuxta
illud. Qui appropinquant pedibus eius
accipiant de doctrina illius. Crisostomus hoc
autem dixit non necessitatem inducens nec
fatum. sed demonstrans quod illi quibus non est
data causa sibi sunt universorum malorum et
ostendere volens quod cognoscere divina mis-
teria donum dei est et gratia desursum data. Non
tamen propter hoc liberum arbitrium destruitur
et hoc ex hiis que sequuntur manifestum est
Vt enim ~~illos~~ neque illi desperent nec isti
pigritentur audientes quoniam eis est datum
demonstrat a nobis principium horum esse cum
subdit. Qui enim habet dabitur ei et habunda-
bit. qui autem non habet et quod habet auferetur
ab eo. Ac si dicat. Cum aliquis deside-
rium habuerit et studium dabuntur ei et
universa que a deo sunt. Cum autem hiis
vacuus fuerit et que ad se pertinent ~~que
adeo sunt~~ non inferat. neque que a deo sunt
ei dantur sed et quod habet auferetur ab eo.
Non deo auferente. sed se indignum facien-
te hiis que habet. Vnde et nos si aliquem
viderimus desidiose audientem et exhor-
tantes quod attendat non ei persuaserimus
sileamus. quia si magis immorati fuerimus
intendetur ei desidia. Studentem autem dis-
cere allicimus et multa effundimus et bene
dixit secundum ewangelistam quod videtur habere. Neque
enim hoc ipsum habet. Remigius. Qui etiam habet
studium legendi dabitur ei et facultas
intelligendi. et qui non habet legendi stu-
dium. hoc quod per nature ~~studium~~ bonum videtur
habere auferetur ab eo. Vel qui habet caritatem
dabuntur ei et cetere virtutes et qui non habet
auferetur ab eo. quia absque caritate nullum
bonum esse potest. Jeronimus. Vel apostolis in christo
in christo credentibus conceditur. Iudeis vero
qui non crediderunt in filium etiam si quid
per nature bonum possidere videntur tollitur. Ne-
que enim possunt aliquid sapienter intelligere
quia sapientie non habent caput. Hylarius
fidem etiam iudei non habentes legem quoque
quam habuerant perdiderunt. Et ideo perfectam
fides ewangelii habet donum quia suscepta no-
vis fructibus ditat repudiata vero etiam
veteris substantie opes detrahit
Vt autem manifestius quod dixerat
faciat subdit Ideo in parabolis loquor
eis quia videntes non vident et audi-
entes non audiunt neque intelligunt. Et
siquidem nature hoc esset cecitas et a-
perire eorum oculos oportebat. Quia vero
voluntaria est hec cecitas propter hoc non
dixit simpliciter non vident. Sed viden-
tes non vident. Viderunt enim demo-
nes exeuntes et dixerunt in belzebub
eicit demonia. Audierunt quod ad deum
eos attrahebat et dicunt. Non est hic
homo a deo. Quia ergo contraria hiis que
videbant et que audiebant omnia

bant quoniam hoc ipsum videre et audire eis
aufert. Nichil enim proficiunt sed in iudicium
maius inducunt. Unde et a principio non eis
parabolice loquebatur sed cum multa certitu-
dine. Quia autem audita et visa perverterent
iam in parabolis loquitur. Remigius. Et no-
tandum est quia non solum que loquebatur
verum etiam que faciebat parabole sunt id est
signa spiritualium rerum quod liquide ostendit-
ur cum dicit ut videntes non videant. Verba
namque videri non possunt sed audiri.
Jeronimus. Hic de his loquitur qui stant
in littore et dividuntur a Ihesu et sonitu
fluctuum perstrepente non audiunt ad liquidum
quod dicitur. Crisostomus. Deinde ut non dicerent
quoniam ut inimicus nobis detrahit pro-
phetam inducit eadem sententiantem. Unde
sequitur. Ut impleretur in eis prophetia Ysa-
ie dicentis. Auditu audietis et non in-
telligetis et videntes videbitis et non
videbitis. id est auditu audietis verba sed
non intelligetis verborum ~~sententiam~~ archa-
na. Videntes videbitis scilicet carnem
et non videbitis hoc est non intelligetis
divinitatem. Crisostomus. Hoc autem dixit quia
ipsi sibi abstulerunt videre et audire
aures et oculos sibi claudentes et cor
ingrossantes. Non enim solum non audierunt.
Unde sequitur. Incrassatum enim est cor
populi huius et auribus graviter audierunt.
Rabanus. Incrassatum enim est cor iudeorum
crassitudine malicie et habundantia peccatorum
graviter verba domini audierunt quia ingrati
susceperunt. Jeronimus. At ne forte arbi-
tremur crassitudinem cordis et gravita-
tem aurium nature esse non voluntatis subiun-
git culpam arbitrii et dicit. Et oculos
suos clauserunt. Crisostomus. In hoc autem in-
tensam eorum nequiciam ostendit et aversione
cum studio. Ut autem attrahat eos sub-
dit. Nequando videant oculis et auribus
audiant et corde intelligant et conver-
tantur et sanem eos. In quo demonstrat quod
si converterentur sanarentur. Sicut si ali-
quis dicat. Si rogasses me confestim
donassem. etiam ostendit qualiter aliquis

sibi reconciliaretur. Ita et cum hic dicit Ne-
quando convertantur et sanem eos demonstrat quoniam et
converti possibile erat et penitentiam agentes salvari.
Augustinus de questionibus evangeliorum. Vel aliter oculos
suos clauserunt nequando oculis videant
id est ipsi causa fuerunt ut deus eis oculos clauderet.
Alius enim ewangelista dicit. Excecavit
oculos eorum. Sed utrum ut numquam videant
an non ne vel sic aliquando videant cecitate
sua sibi displicentes et se dolentes et
ex hoc humiliati atque commoti ad confitendum
peccata sua et pie querendum deum. Sic enim
Marcus hoc dicit. Nequando convertantur et
dimittantur eis peccata. Ubi intelligitur peccatis
suis meruisse ut non intelligerent. Et tamen
hoc ipsum misericorditer eis factum ut peccata
sua cognoscerent et conversi veniam mererentur.
Quod autem Johannes hunc locum dicit. Propterea
non poterant credere quia iterum dixit Ysaias
Excecavit oculos eorum et induravit cor
eorum ut non videant oculis et intelli-
gant corde et convertantur et sanem eos. ad-
versari ~~eos~~ videtur huic sententie et omnino cogere
ut quod hic dictum est nequando ~~[illegible]~~ oculis vi-
deant non accipiatur ne vel sic aliquando ocu-
lis videant sed prorsus ut non videant
quandoquidem aperte dicit. Ita ut oculis non
videant. Et quod ait propterea non poterant
credere satis ostendit non ideo factam ex-
cecacionem ut ea commoti et dolentes se
non intelligere converterentur aliquando per penitentiam.
Non enim possent hoc facere nisi prius cre-
derent ut credendo converterentur conversione sa-
narentur sanitate intelligerent. Sed ideo
potius excecatos ut non crederent. Dicit
enim apertissime propterea non poterant credere
quod si ita est quis non exurgat in defen-
sionem ~~culpa~~ iudeorum ut eos extra cul-
pam fuisse proclamet quod non crediderunt.
Propterea enim non poterant credere quia excecavit
oculos eorum. Sed quoniam potius deus extra
culpam debet intelligi cogimur fateri aliis
quibusdam peccatis ita eos excecari me-
ruisse quia tamen excecatione non poterant
~~[illegible]~~ credere. Verba enim Iohannis ista sunt non
poterant credere quia iterum dixit Ysaias
Excecavit oculos eorum. Frustra itaque

conantur intelligere ita fuisse cecatos ut converterentur quia non poterant quia non credebant. et ideo credere non poterant quia excecati erant. Nam forte non absurde dicitur quosdam iudeorum fuisse sanabiles. sed tanto tamen timore superbie precipitatos ut eis expediret primo non credere et ad hoc fuisse excecatos ut non intelligerent dominum loquentem parabolas. quibus non intellectis non in eum crederent. non credentes autem cum ceteris desperatis crucifigerent eum atque ita post eius resurrectionem converterentur. quia iam de reatu mortis domini amplius humiliati diligerent a quo sibi tantum scelus dimissum esse gauderent. quia tanta eorum superbia tali humilitate erat deicienda. quod incongrue esse dictum quilibet arbitretur si non ita contigisse in actibus apostolorum manifeste legit. Non ergo abhorret quod ait iohannes. ideo non poterant credere quia excecavit oculos eorum ut non videant. ab ea sententia qua intelligimus ideo excecatos ut converterentur. hoc est ideo eis per obscuritates parabolarum occultatas sententias domini ut post resurrectionem salubriori penitentia resipiscerent. Quia per obscuritatem sermonis excecati dicta domini non intellexerunt et ea non intelligendo non in eum crediderunt non credendo eum crucifixerunt. atque ita post resurrectionem miraculis que in nomine eius fiebant conterriti. maioris criminis reatu compuncti sunt et prostrati ad penitentiam. deinde accepta indulgentia in obedientiam flagrantissima dilectione conversi. Quibusdam autem non profecit illa cecitas ad conversionem. **Remigius** Et continuo ad hoc pertinet hic sententia sic intelligi ut in omnibus subaudiatur non hoc modo neque oculis videant et neque auribus audiant et neque corde intelligant et neque convertantur et sanem eos. **Glosa** Si ergo oculi eorum qui vident et nolunt credere sunt miseri. vestri autem beati. unde sequitur. Vestri autem beati oculi quia vident et aures vestre quia audiunt. **Jeronimus** Nisi autem supra legissemus auditores ad intelligentiam provocatos salvatore dicente. Qui habet aures audiendi audiat. putaremus nunc oculos et aures que beatitudinem accipiunt corporales intelligi. Sed mihi videntur oculi illi beati qui Christi possunt agnoscere sacramenta. et ille beate aures de quibus ysaias loquitur. Dominus apposuit mihi aurem. **Glosa** Mens enim est oculus quia naturali vigore ad intelligendum aliquid dirigitur. auris quia alio docente discit. **Hylarius** Vel apostolici temporis beatitudinem docet quorum oculis atque auribus contigit dei salutare videre et audire prophetis atque iustis cupientibus videre et audire in plenitudinem temporum destinatam. Unde sequitur. Amen quippe dico vobis quia multi prophete et iusti cupierunt videre que videtis et non viderunt et audire que auditis et non audierunt. **Jeronimus** Videtur autem huic loco illud esse contrarium quod alibi. Abraham cupivit diem videre meum. vidit et letatus est. **Rabanus** Ysaias quoque et micheas et multi alii viderunt gloriam domini. qui etiam propterea videntes appellati sunt. **Jeronimus** Non autem dixit omnes prophete et iusti. sed multi. Inter multos enim potest fieri ut alii viderint alii non viderint. licet et in hoc periculosa sit interpretatio ut inter sanctos merita distinctionem qualibet facere videamur. scilicet quantum ad fidem de Christo habitam. Ergo abraham vidit in enigmate. non vidit in specie. Vos autem in presentia tenetis et habetis dominum vestrum et ad voluntatem interrogatis et convescimini. **Crisostomus** Hec igitur que apostoli viderunt et audierunt presentiam scilicet dicit miracula vocem et doctrinam. In hoc autem non solum malis. sed et hiis qui boni fuerunt eos preponit. Etenim antiquis iustis beatiores eos dicit. quoniam non solum que iudei non viderant hii vident. sed et que iusti et prophete cupierunt videre et non viderunt. Illi enim fide solum consideraverunt. hii autem visu et multo manifestius. Vides autem qualiter vetus testamentum copulat novo. Non enim si prophete alicui cuidam extranei dei servi fuissent Christum concupivissent. Vos ergo audite parabolam etc. **Glosa** Dixerat superius quia iudeis non est datum nosse regni

dei sed apostolus ex his concludit dicens. Vos
ergo audite parabolam seminantis quibus scilicet
committuntur celi misteria. Augustinus viij° super
genesim. Ad litteram quod narravit ewangelista fac-
tum est deum scilicet talia locutum fuisse. Ipsius autem
domini narratio parabola fuit de qua nequaquam
exigitur ut etiam ad litteram facta monstrentur
que sermone proferuntur. Glosa. Unde pa-
rabolam exponens subdit. Omnis qui au-
dit verbum regni et non intelligit. Sic
considerandum est. Omnis qui audit verbum re-
gni id est predicationem meam que ad regnum celorum
adipiscendum valet. et non intelligit
quo autem non intelligat subiungit. Venit
enim malus id est dyabolus et rapit quod seminatum
est in corde eius. Omnis inquam qui talis
est. hic est qui secus viam seminatus est.
Sciendum est autem quod seminatum diversis
modis accipitur. Dicitur enim et semen
seminatum et ager seminatus quod utrumque
hic invenitur. Ubi enim ait rapit quod
seminatum est. de semine intelligendum est.
Ubi autem sequitur secus viam seminatus
est non de semine sed de loco seminis intel-
ligendum est id est de homine qui est quasi ager
divini ubi semen seminatus. Remigius.
Ipse autem verbis exponit dominus quid sit
semen verbum scilicet regni id est ewangelice doc-
trine. Sunt enim nonnulli qui verbum dei nulla
cordis devotione suscipiunt. et hoc semen
verbi dei quod in eorum cordibus seminatur de-
mones quasi semen vie trite subito au-
ferunt. Sequitur. Qui autem seminatus super
petrosam hic est qui verbum audit et continuo
cum gaudio suscipit illud. non habet autem in se
radicem sed est temporalis. Facta autem tribula-
tione et persecutione propter verbum continuo scandalizatur.
Semen enim verbi dei. quod in petra id est
corde duro et indomito seminatur fructifi-
care non potest. quia multa est eius duritia
et parvum celeste desiderium. Unde propter ni-
miam duritiam non habent in se radicem. Jeronimus.
Attende autem quod dictum sit. Continuo scan-
dalizatur. Est ergo aliqua distantia
inter eum qui multis tribulationibus penisque com-
pellitur Christum negare et eum qui ad primam per-
secutionem statim scandalizatur et corruit. De
quo hic loquitur. Sequitur. Qui autem semina-
tus est in spinis. hic est qui verbum audit et
sollicitudo seculi istius et fallacia divitiarum
suffocat verbum et sine fructu efficitur. Michi
videtur et illud quod iuxta litteram dicitur
ad adam Inter spinas et tribulos pane
tuo manducabis hoc significare mystice quod
quicumque seculi sedederit voluptatibus et curis
possessus mundi panem celestem et cibum verum
inter spinas comedit. Rabanus. Recte
autem spine vocantur quia cogitationum suarum
punctionibus mentem lacerant et mente quasi
strangulando spirituales virtutum fructus ge-
nerare non permittunt. Jeronimus. Et eleganter
adiunxit. fallacia divitiarum suffocat verbum.
Blande enim sunt divicie. aliud agentes
aliud pollicentes lubrica est omnis posses-
sio. dum huc illucque circumfertur gradu vel
habentes deserunt. vel non habentes restant.
Unde et divites asserit dominus. difficulter
intrare celorum regnum suffocantibus divitiis
verbum dei et vigorem virtutum emolli-
entibus. Remigius. Et sciendum quia hiis
tribus generibus tria nequaquam comprehenduntur
omnes qui verbum dei audire possunt. sed tamen
ad salutem perducere non valent. excipiuntur
gentiles qui nec etiam audire meruerunt.
Qui vero in terram bonam seminatus est
hic est qui verbum dei audit et intelligit.
Terra bona est fidelis conscientia electorum sive
mens sanctorum. que verbum dei cum gaudio et
desiderio et cordis devotione suscipit et
inter prospera et adversa viriliter conservat
et ad fructum usque perducit. Unde sequitur.
Et fructum affert et facit aliud quidem
centesimum aliud autem sexagesimum aliud
vero tricesimum. Jeronimus. Et notandum
quod sicut in terra mala tres fuere diversi-
tates scilicet secus viam et petrosa et
spinosa loca sunt in terra bona diversitas est
centesimi sexagesimi fructus et tricesi-
mi. et in illa autem et non in ista non substancia
sed voluntas est in incredulorum quam cre-
dentium corda sunt qui semen recipiunt.
Unde primo dixit Venit malus et
rapit quod ~~rapit~~ seminatum est in corde eius

Qui sedo ac tercio hic ait. Qui verbum
audit dei. In expositione quoque terre bone
iste est qui audit verbum dei primum ergo debemus
audire deinde intelligere et post intelli-
genciam fructus reddere doctrine et facere
vel centesimum fructum sexagesimum atque tri-
cesimum. Augustinus xxi. de civitate dei qui-
dam putant hoc sic esse intelligendum
quod sancti pro suorum diversitate meritorum alii trice-
nos homines liberent alii sexagenos alii
centenos quod in die iudicii futurum suspicari
solent non post iudicium. Qua opinione
quidam cum viderent homines impunitatem per-
versissime pollicentes eo quod omnes isto modo ad
liberacionem pertinere posse videantur rendit bre-
vius esse vivendum. ut inter eos quisque
reperiatur qui pro aliis intercessuri sint li-
berandis ne tam pauci sint ut cito
ad numerum suum pervenientes multi remane-
ant qui erui iam de penis illorum interces-
sione non possint et in eis inveniatur
quisque sibi spem fructus alienum temeritate
vanissima polliceatur. Remigius. Trice-
simum ergo fructum facit qui fidem sancte
trinitatis docet. Sexagesimum vero qui
perfectionem bonorum operum commendat. Sena-
rio enim numero sex dies mundi ornatus comple-
tus est. Centesimum autem fructum facit qui
vitam eternam promittit. Centenarius autem
de leva transit ad dexteram. Per levam
autem vita presens designatur. Per dexteram vero
futura aliter. Semen verbi dei tricesi-
mum fructum facit. quando bonas cogitaciones gig-
nit. Sexagesimum quando bonam locucionem.
Centesimum quando ad fructum boni operis perducit.
Augustinus de questionibus evangeliorum. Vel aliter cen-
tesimus fructus est martirum propter sanctitatem vite
vel propter contemptum mortis. Sexagesimus
virginum propter ocium interius quia non pugnant
contra consuetudinem carnis. Solet enim
ocium concedi sexagenariis post miliciam vel
post acciones publicas. Tricesimus vero co-
niugatorum. quia hec est etas preliancium. Ipsi
autem acriorem conflictum habent ne libidinibus su-
perentur. Vel aliter Confligendum est cum amore
temporalium bonorum ut non vincat aut
in dampnatus subditus quod esse debet ut

cum surgere cepit facile reprimatur. Aut ita ex-
tinctus ut se omnino nulla ex parte commoveat
ex quo sit ipsa etiam mortem pro veritate alii
fortiter subibant. alii equanimiter. alii
libenter que tamen gradus fructus sunt tre. tricesimi
et sexagesimi et centesimi. In hoc aliquo
genere vincendus est tempore mortis sive quis
de hac vita esse cogitat emigrare vel cen-
tesimo fructus virginibus. sexagesimus
viduis et continentibus. tricesimus sancto matrimonio
deputatur. Nam ipsa digitorum coniunctio et quasi
molli se osculo complectens et federans
maritum pingit et coniugem. Sexagenarius
ad viduas eo quod in angustia et tribulacione
sunt posite. Unde et in superiori digito de-
primitur quanto maior est difficultas ex-
perte quondam voluptatis illecebris abstinere
tanto maius est premium. Porro centesimus
numerus a sinistra transit ad dexteram et hisdem
quidem digitis non eadem manu circulum fa-
ciens exprimit virginitatis coronam. Aliam
parabolam etc. Crisostomus. In precedenti parabola
locutus est dominus de hiis qui verbum dei non
susceperunt. hic autem de hiis qui susceperunt
corruptivum sermonem. Etenim hoc est dyaboli
machinacionis veritati semper errorem commiscere.
Unde dicitur Aliam parabolam proposuit illis.
Ieronimus. Proponit autem aliam parabolam
quasi dives paterfamilias invitatos diver-
sis reficiens cibis. ut unusquisque secundum
naturam sui stomachi varia alimenta su-
sciperet. Non autem dixit alteram sed aliam.
Si enim premisisset alteram expectare
terciam non poteramus. Premisit aliam ut
plures sequantur. Cuius autem sit parabola
ostendit cum subditur. Simile factum est re-
gnum celorum homini qui seminavit bonum
semen in agro suo. Remigius. Regnum
celorum appellat ipsum filium dei quod
regnum simile dicitur homini qui seminavit
bonum semen in agro suo. Crisostomus. Deinde
modum insidiarum dyaboli ostendit dicens. Cum
autem dormirent homines venit inimi-
cus eius et superseminavit zizania in
medio tritici et abiit. Demonstrat hic quod
error post veritatem existit quod et

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

rerum exitus testatur. Etiam post prophetas
sunt pseudo prophete et post apostolos pseudo
apostoli et post Christum antichristus. Nisi enim
dyabolus videtur quid imitetur vel quibus in-
sidietur non temptat. Quia igitur vidit
quod hic reddit in fructu centum, ille sexa-
ginta, alius triginta, et non potuit rape-
re nec suffocare quod radicatum erat, per
aliam deceptionem insidiatur inter semina sua
multis ea similitudinibus colorans, ut
facile hiis qui abiles sunt ad deceptionem. Propter
hoc non dicit quod seminet aliquod aliud se-
men, sed zizania que secundum visum assimi-
lantur quodammodo frumento. Hinc etiam ap-
paret dyaboli malignitas; tunc enim seminavit
quando omnia erant completa, ut magis no-
ceret agricole studio. Augustinus de questionibus evangeliorum
Dicit autem cum dormirent homines, quia
cum negligentius agerent prepositi ecclesie aut
dormitionem mortis acciperent apostoli, venit
dyabolus et superseminavit eos quos malos
filios dominus interpretatur. Sed recte ~~[illegible]~~
queritur utrum heretici sint aut male
viventes catholici. Sed quod dicit eos in me-
dio tritici seminatos, quasi videntur illi signi-
ficari qui unius communionis sunt. Verum tamen quoniam
agrum ipsum non ecclesiam sed hunc mundum in-
terpretatus est, bene intelliguntur heretici, quia
in hoc mundo permiscentur bonis. Nam illi
qui in eadem fide mali sunt palea potius quam
zizania deputantur, quia palea etiam fun-
damentum habet cum frumento radicemque communem.
Scismatici autem videntur spinis corruptis
etiam similiores vel paleis aristarum frac-
tis vel scissis et de segete abiectis. Nec
tamen consequens est ut omnis hereticus
vel scismaticus ab ecclesia corporaliter separetur.
Multos enim portat ecclesia qui non ita de-
fendunt falsitatem falsitate sine sue ut
intentam multitudinem faciant, quod si fece-
rint tunc pellerentur. Cum ergo dyabolus ip-
sis pravis erroribus falsisque opinionibus
superseminasset, hoc est precedente nomine
Christi hereses supertexisset, magis ipse latuit
atque occultissimus factus est. Hoc est enim quod di-
citur tamquam in hac parabola dominus
sicut in expositione conclusit non quedam, sed
omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem
zizaniorum nomine significasse intelligitur. Crisostomus
Ex postremis autem diligenter hereticorum
formam describit dicens: Cum autem crevis-
set herba et fructum fecisset, tunc appa-
ruit et zizania. In principio enim heretici
obumbrabant seipsos; cum autem multam ac-
ceperint libertatem et sermone aliquis
cum eis participaverit, tunc venenum effundunt.
Augustinus de questionibus evangeliorum Vel aliter:
Cum homo spiritualis esse ceperit diiudicans
omnia, tunc ei errores incipiunt apparere.
Discernit enim quicquid audierit aut legerit
ab errore a regula veritatis; sed donec
eisdem perficiatur spiritualibus, potest ei movere
quare sub nomine christiano tam multe here-
ticorum extitere falsitates. Unde sequitur:
Accedentes autem ~~patrisfamilias~~ servi pa-
trisfamilias dixerunt ~~domini~~ ei: Domine, non-
ne bonum semen seminasti in agro tuo?
Unde ergo habet zizania? Utrum autem ip-
si sint servi quos paulo post messores
appellat, an quia in expositione parabole
messores dicit esse angelos; nec quisquam
dicere facile ausus fuit angelos
nescisse quis zizania superseminavit, ma-
gis oportet intelligi homines ipsos fideles
servorum hoc nomine hoc loco signatos.
Nec mirum si et boni semen ipsi domini;
ex diversis enim significationibus una res
diversas similitudines recipit, sicut et
de se ait quod ipse sit ianua, quod ipse sit
pastor. Remigius Accedunt autem ad eum
non corpore sed corde et mentis desiderio;
quo docente intelligunt dyaboli calliditate
hoc esse factum. Unde sequitur: Et ait
illis: Inimicus homo hoc fecit. Ieronimus
Dyabolus propterea inimicus homo appellatur,
quia deus esse desiit; et in nono psalmo scrip-
tum est de eo: Exurge domine, et non confor-
tetur homo. Quapropter non dormiat
qui ecclesie prepositus est, ne per illius neglige-
nciam inimicus homo superseminet zizania,
hoc est hereticorum dogmata. Crisostomus In-

inimicus autem vocatur propter iacturam quam
infert hominibus. Vexatio autem dyaboli
adversus nos est. Principium autem vexa-
tionis factum est non ab inimicitia que est
ad nos, sed que est ad deum. Aug. de que-
stionibus evangelii. Cum autem servi dei cogno-
vissent hanc excogitasse dyabolum fraudem
ut cum tanti nominis auctorem nichil se
valere sentiret, ut fallacias suas eodem
nomine obtegeret. Potest sibi suboriri voluntas
ut tales homines de rebus humanis au-
ferat, si aliquid temporis habeant facul-
tatem. Sed utrum facere debeant iusti-
cia dei consulitur. Unde sequitur Servi
autem dixerunt ei Vis imus et colli-
gimus ea. Crisostomus Vide intuenda est
servorum dilectio. Etenim festinant zizania
evellere, quod monstrat eorum de semine solli-
citudinem. Et hoc enim solum respiciunt, non
ut iste puniatur, sed ut seminata non pereat.
Et ait non. Ieronimus Datur enim
locus penitentie et monemur ne cito amputemus
fratrem, quia fieri potest ut ille qui hodie
noxio depravatus est dogmate, cras re-
sipiscat et defendere incipiat veritatem.
Unde sequitur Ne forte colligentes
zizania eradicetis simul cum eis et
triticum. Aug. de questionibus evangelii.
In quo eos patientissimos et tranqui-
lissimos reddidit. Hoc enim dicit quia
boni cum adhuc infirmi sunt opus habent in
quibusdam malorum commixtione, sive ut per
eos exerceantur, sive ut eorum comparatione
magna illis exhortatio fiat ut invitentur
ad melius. Aut forte simul eradicatur
triticum cum auferantur zizania, quia multi
primo zizania sunt et postea triticum fiunt,
qui nisi ~~[illegible]~~ patienter cum mali sunt tol-
lerentur, ad laudabilem mutationem non per-
veniunt. Itaque si evulsi fuerint simul era-
dicatur et triticum quod futuri essent si eis
parceretur. Ideo dicit non esse tales aufe-
rendos de hac vita, ne cum malos
conantur interficere bonos interficiant
quod forte futuri sunt, aut bonis obsint
quibus et invitis utiles sunt. Sed tunc

optime hoc fiet cum etiam in fine non re-
sistant vel tempus convertende vite vel profi-
ciendi aditum ex occasione atque comparatione
alieni erroris. Et ideo subdit Sinite utraque
crescere usque ad messem, id est usque ad iudicium.
Ieronimus Videtur autem hoc esse contrarium
illi precepto Auferte malum de medio vestrum.
Si enim prohibetur eradicatio et usque ad mes-
sem tenenda est pacientia, quomodo eiciendi sunt
quidam de medio nostrum? Sed inter triticum
et zizania quod nos appellamus lolium quamdiu
herba est et nec dum calamus venit ad
spicam grandis similitudo est et in di-
scernendo aut nulla aut perdifficilis
distantia permanet. Monet ergo dominus ne ubi quid ambi-
guum est cito sententiam proferamus, sed deo
iudici... venit ille non suspicionis crimina sed
manifesti reatus de sanctorum cetu eiciat.
Aug. contra epistolam Parmeniani. Cum enim
quisque fratrum in intus ecclesie constitutorum
in aliquo tali peccato fuerit deprehensus ut
anathemate dignus habeatur, fiat hoc
ubi periculum scismatis non timetur cum
dilectione non ad eradicandum sed ad corri-
gendum. Quod si se non agnoverit nec peni-
tendo correxerit, ipse foras exiet et
per propriam voluntatem ab ecclesie communione di-
rimetur. Unde dominus cum dixisset Sinite
utraque crescere usque ad messem, subiunxit
causam dicens Ne forte cum vultis col-
ligere zizania eradicetis simul et tri-
ticum. Ubi satis ostendit quod metus iste
non subest sed omnino de frumentorum stabilitate
certa securitas manet, id est quando ita cuiusque
crimen notum est et omnibus execrabile
apparet ut vel nullos prorsus vel non
tales habeat defensores per quas possit
scisma contingere, non dormiat severitas
discipline, in qua tanto est efficacior e-
mendatio pravitatis quanto diligentius
fuit observatio caritatis. Cum vero idem
morbus plurimos occupaverit, nichil aliud
bonis restat quam dolor et gemitus.
Si igitur misericorditer corripiat homo
quod potest, quod autem non potest, patienter ferat

et ex dilecte gemat. atque lugeat donec
ille desuper emendet et corrigat. aut
usque ad messem differat eradicare ziza
nia et paleam ventilare. Turba autem ini
quorum cum facultas est ut possit corripiendi ser
mone generali obiurgatione ferienda est
et maxime si occasio atque opportunitate
prebuerit aliquod domini desuper flagellum quo eos
appareat pro suis meritis vapulare. Quia
enim aures humiles prebet emendatum ser
mone calamitatis auditorum et facilius
ingemitum confitendi quam in murmurare
ostendit afflicta corda compellit tamen
et si nulla calamitas tribulacionis premat
tunc facultas detur utiliter corripit in mul
titudine multitudo. Nam sicut separata
sevire sic in ipsa congregatione obiurga
ta gemere consuevit. Cris. hoc dixit
dominus prohibens occisiones fieri. Neque
enim oportet interficere hereticum quia pre
lium inexpiabile in orbem terrarum indu
ceretur. Et ideo dicit. Ne eradicetis
simul cum eis frumentum. i. si manibus ar
ma occidentis hereticos necesse est multos
sanctorum simul submitti. Non ergo detinere
hereticos et abscidere libertatem eorum pa
lacium et synodos et studia dissolvere
prohibet sed interficere et occidere. Aug9
ad Vincencium Hec autem primitus mea
sententia erat neminem ad unitatem Christi esse
cogendum. verbo. n. agendum est disputatione
pugnandum ratione vincendum ne fictos ca
tholicos haberemus quos aperte hereticos no
veramus. Sed hec opinio mea non contradi
centium verbis sed demonstrantium superabatur
exemplis. Tantam enim legum terrorem quibus
promulgandum reges serviunt domino in timore
ita profuit ut multi alii dicant iam hoc
volebamus. sed deo gracias qui nobis occasionem
prebuit et dilationum moriculas amputavit
alii dicant esse hoc verum iam sciebamus. sed
nescio qua consuetudine tenebamur. gracias
deo qui vincula nostra ~~[illegible]~~ disrupit. Alii
dicant nesciebamus hic esse veritatem nec
eam discere volebamus. sed ad eam cognos
cendam metus fecit intentos. Gracias
domino qui negligenciam nostram stimulo te

rroris excussit. Alii dicant nos
falsis rumoribus terrebamur intrare quos
falsa esse nesciremus nisi intraremus nec
intraremus nisi cogeremur. Gracias deo qui per
turbacionem nostram flagello abstulit experto
docuit quam vana et inania de ecclesia sua
mendax fama iactavit. Alii dicant pu
tabamus quidem nichil interesse ubi fi
dem Christi teneremus. sed gracias domino qui
nos ad unitatem collegit. et hoc uni deo
congrue et unitate colat. ondit. Ser
viant ergo reges terre Christo leges eden
do pro Christo. Aug9 ad Bonifacium Comite
Quis autem nostrum velit non solum aliquem
hereticorum perire verum eciam aliquid perde
re. sed aliter non meruit habere ~~[struck]~~ pacem
domus David nisi Absolon filius eius in bel
lo quod contra patrem gerebat fuisset ex
tinctus quamvis magna cura ~~[struck]~~ man
davit suis ut eum quantum possent vivum
salvumque servarent. et esset cui penitenti
paternus affectus ignosceret. Quid autem
ei restitit nisi perditum flere et sua re
gni pace acquisita sui mesticiam conso
lari. Sic ergo catholica mater ecclesia si aliquorum
perdicione tam multos ceteros colligit dolo
rem materni cordis lenit et sanat tantorum
liberacione populorum. Ubi est autem quod isti clamare
consueverunt liberum est credere vel non credere.
Cui vim Christus intulit. Quem coegit.
Ecce habent apostolum Paulum. Agnoscant in eo
prius cogentem Christum et postea docentem
prius ferientem et postea consolantem.
Mirum autem est quomodo ille qui pena corporis
ad evangelium coactus intravit plus illis omni
bus qui solo verbo vocati sunt in evo
laboravit. Cur ergo non cogeret ecclesia per
ditos filios ut redirent si perditi filii
coegerunt alios filios ut perirent. Se
quitur. Et in tempore messis dicam messoribus
colligite primum zizania et alligate ea in
fasciculos ad comburendum. triticum autem congre
gate in horreum meum. Remigius. Messis
autem appellatur tempus metendi per messo
res vero designat dicens videlicet ministros se
parandi scilicet bonos a malis. Crisos. Sed
quare dicit Colligite primum zizania

ut non tinceant boni qui simul cum zizaniis tollatur frumentum. Jeronimus. Quod autem dicit zizaniorum fasciculos illi tradi et triticum congregari in horrea manifestum est hereticos quosque et ypocritas gehenne ignibus concremandos. sanctos vero qui appellantur triticum horreis id est celestibus mansionibus recipi. Aug. de questionibus evangeliorum. Queritur autem quare non unum fascem aut unum acervum zizaniorum fieri dixit. nisi forte propter varietatem hereticorum non solum a tritico sed etiam a se ipsis discrepantium. ipsa unius cuiusque hereses in quibus sigillatim sua communione disiuncti sunt. nomine fasciculorum designat ut etiam tunc incipiant alligari ad comburendum. cum a catholica communione segregati [ad comburendum] suas ecclesias quasi ecclesias habere ceperunt. ut combustio eorum sit in fine seculi non alligatio fasciculorum. Sed si ita esset non tam multi resipiscendo et in catholicam redeundo ab errore discederent. Quare quod est alligatio fasciculorum in fine pro futura est. ut non confuse. sed pro modo perversitatis sue unius cuiusque erroris pertinacia puniatur. Rabanus. Et notandum quod ubi dicit. Seminavit bonum semen. vocat bona voluntate que in electis est. ubi vero dicit. Venit inimicus id est cautelam humanam intimare voluit. Cum autem decrescentibus zizaniis quasi patienter ferens ait Inimicus homo hoc fecit patientiam nobis commendavit. Ubi vero ait Ne forte colligentes zizania id est donavit nobis discretionis exemplum. Cum autem subiungit Sinite utraque crescere usque ad messem. commendavit longanimitatem ad ultimum iustitiam cum dixit alligate ea in fasciculos ad comburendum. Aliam parabolam etc. Crisostomus. Quia dominus dixerat quod de semine tres partes pereunt et salvatur una et in ipsa rursus que salvatur multa efficitur iactura propter zizania que superseminata sunt ne dicerent Qui ergo erunt et quanti fideles consequenter hunc timorem aufert per parabolam sinapis. et ideo dicitur Aliam parabolam proposuit eis dicens Simile est regnum celorum grano sinapis. Jeronimus. Regnum celorum predicatio evangelii est. Et notitia scripturarum que ducit ad vitam de qua dicitur ad iudeos Auferetur a vobis regnum dei huiusmodi. Ergo regnum celorum est simile grano sinapis. Aug. de questionibus evangelii. Granum sinapis namque ad fervorem fidei pertinet vel eo quod dicatur venena expellere. Sequitur. Quod accipiens homo seminavit in agro suo. Jeronimus. Homo qui seminat in agro suo a plerisque salvator intelligitur. qui in animis credentium seminat. ab aliis ipse homo seminans in agro suo id est in corde suo. Quis autem est iste qui seminat. nisi sensus noster et animus qui suscipiens granum predicationis et fovens sementem humore fidei facit in agro sui pectoris pullulare. Sequitur. Quod minimum quidem est omnibus seminibus. Predicatio evangelii minima est omnibus disciplinis. Ad primam quidem doctrinam fidem non habet veritatis. hominem deum. deum mortuum. et scandalum crucis predicans. Confer huiuscemodi doctrinam dogmatibus philosophorum et libris eorum et splendori eloquentie compositionique sermonum. et videbis quanto minus sit ceteris seminibus semen evangelii. Crisostomus. Vel minimum est semen evangelii quia discipuli omnium erant imbecilliores. Sed tamen quia magna erat virtus in eis expansa est eorum predicatio ubique terrarum. Et ideo sequitur. Cum autem creverit maius est omnibus oleribus id est dogmatibus. Aug. de questionibus evangelii. Dogmata autem sunt placita sectarum id est que placuit sectis. Jeronimus. Philosophorum enim dogmata cum creverint ut mordax nichil vitale demonstrant. totum flaccidum marcidumque ebullit in olera et in herbas que cito arescunt et corruunt. Predicatio autem evangelica que parva videbatur in principio cum vel in anima credentis vel in toto mundo sata fuerit non exsurgit in olera sed crescit in arborem. ita ut volucres celi quas vel animas credentium vel fortitudines dei servitio mancipatas sentire debemus. veniant et habitent in ramis eius. Unde sequitur. Et fit arbor ita ut volucres celi veniant et habitent in ramis eius. Ramos puto evangelice arboris que de grano sinapis creverit dogmatum esse diversitates in quibus

superiectas volucrum unaquaeque requiescit assimilamus et nos pennas columbe ut ad altiora volitantes possimus habitare in ramis huius arboris et nidos nobis facere doctrinarum terrenaque fugientes ad celestia festinare. **Hylarius** Vel grano sinapis se ipsum dominus comparavit acri semini et omnium seminum minimo cuius virtus pressuris attenditur. **Greg. xix. mor.** Ipse quippe est granum sinapis qui morti sepulture plantatus arbor magna surrexit. Granum namque fuit cum moreretur arbor cum resurgeret ~~arbor~~ granum per humilitatem carnis arbor per potentiam maiestatis. **Hylarius** Granum igitur hoc postquam in agro satum fuit id est ubi a populo comprehensus et traditus morti tamquam in agro fuit satione quadam corporis consepultus ultra mensuram omnium olerum excrevit et universam prophetarum gloriam excedit. Olerum enim vice tamquam egroto israel data est predicatio prophetarum. Sed iam in ramis arboris celi volucres inhabitant apostolos scilicet ex Christi virtute protensos et mundum inumbrantes in ramis intelligimus in quos gentes in spem vite advolabunt et ventorum turbine id est dyaboli spiritu flatu vexate tamquam in ramis arboris conquiescent. **Greg. xix. mor.** In istis etiam ramis volucres requiescunt quia sancte anime que quibusdam virtutum pennis a terrena cogitatione se sublevant in eorum dictis atque consolationibus ab huius vite fatigatione respirant. Aliam parabolam locutus est eis. **Crisostomus** Ad idem ostendendum dominus apponit parabolam de fermento unde dicitur. Aliam parabolam locutus est eis Simile est regnum celorum fermento quod acceptum mulier abscondit in farine satis tribus donec fermentatum est totum. quasi dicat. Sicut fermentum multam farinam transmutat in suam virtutem ita et vos totum mundum transmutabitis. Et vide Christi prudentiam. Ea enim que sunt nature inducit demonstrans quoniam sicut illa possibile est fieri ita et hec. Non autem dixit quod posuit simpliciter sed abscondit. dicit ac si diceret. Ita et vos cum subiecti fueritis impugnantibus vestris tunc eos superabitis. Et sicut fermentum suffoditur quidem non autem destruitur sed paulatim ad suum habitum omnia transmutat sic et in predicatione vestra contingit. Non itaque quia multas dixi super venturas vobis vexationes timeatis. Ita enim fulgebitis et omnes superabitis. Tria autem sata hic pro multis posuit. Hunc enim numerum determinatum pro multitudine indeterminata accepit. **Ieronimus** Satum autem est genus mensure iuxta morem provincie unum et dimidium modium capiens. **Aug. de questionibus evv.** Vel fermentum dicit dilectionem eo quod fervescere facit et excitat. Mulierem sapientiam dicit. In farine autem satis tribus intelliguntur vel tria illa in homine ex toto corde et ex tota anima et ex tota mente. Vel tria illa fructifera centesimum sexagesimum tricesimum vel tria illa genera hominum noe danyel et iob. **Rabanus** Dicit autem donec fermentaretur totum quia caritas in nostra mente recondita eousque crescere debet donec totam mentem in sui perfectionem commutet. quod hic quidem inchoatur sed in futuro perficitur. **Ieronimus** Vel aliter. Mulier ista que fermentum accepit et abscondit predicatio michi videtur apostolica vel ecclesia de diversis gentibus congregata. Hec tollit fermentum intelligentiam scilicet scripturarum et abscondit in farine satis tribus ut spiritus et anima et corpus in unum redacta non discrepent inter se. Vel aliter legimus in platone tria esse in anima. rationale irascibile et concupiscibile. Et nos ergo si acceperimus fermentum evangelicum sanctarum scripturarum in ratione possideamus prudentiam. in ira odium contra vicia. in desiderio cupiditatem virtutum et hoc totum fiet per doctrinam evangelicam quam nobis mater ecclesia prestitit. Dicam et quorundam intelligentiam mulierem istam et ipsi etiam interpretantur que fide hominis farine satis tribus commiscuit scilicet credulitati patris et filii et spiritus sancti. Cumque in unum fuit fermentata non nos ad triplicem deum sed ad unius divinitatis perducit noticiam. Pius quidem sensus sed numquam parabole et dubia enigmatum intelligentia possunt ad auctoritatem dogmatum proficere. **Hylarius** Vel aliter fermento se dominus comparavit. Fermentum enim de farina est quia virtute accepta

actus sui gemmas reddit. Hoc autem fermentum acceptum mulier synagoga scilicet per iudicium mortis abscondit. Hoc autem in farine mensuris tribus, id est legis, prophetarum, evangeliorum, conglutinatum atque coopertum omnia unum fecit, ut quod lex constituit, prophete nunciaverunt, id ipsum evangeliorum profectibus compleatur. Quamquam ad trium gentium vocationem ex Sem, Cham et Japhet, tres mensuras farine esse referendas sensisse multos meminerim; sed nescio an hoc ita opinari ratio permittat. Tamen etsi omnium gentium vocatio sit in his, tamen Christus non absconsus sit, sed ostensus, et in tanta infidelium multitudine non fermentatum est totum. Hec omnia locutus est Ihesus in. Crisostomus Post premissas parabolas ne aliquis opinaretur quod propheticus nova inducet, inducit evangelista prophetam etiam hunc predicentem doctrine modum. Et ideo dicit: Hec omnia locutus est Ihesus in parabolis ad turbas. Marcus autem ait quod sicut poterant audire loquebatur eis sermonem in parabolis. Unde non mireris si de regno disputans granum et fermenti meminit; hominibus enim loquebatur ydiotis et indigentibus ab hiis induci. Remigius Parabola grece dicitur, latine similitudo, per quam veritas demonstratur, quod indit quippe in ipsa similitudine quasi quadam figuras verborum et ymagines veritatis. Jeronimus Non autem discipulis sed turbis parabolas loquebatur, et usque hodie turbe in parabolis audiunt. Et ideo dicitur: Et sine parabolis non loquebatur eis. Crisostomus Quamvis enim multa sine parabolis dixerit, sed tamen tunc nichil preter locutus est. Augustinus de questionibus evangelii Vel hoc dicitur, non quia nichil proprie locutus, sed quia nullum fere sermonem explicavit, ubi non per parabolam aliquid significavit, quamvis in eo aliqua et propria dixerit. Ita ut sepe inveniatur totus sermo eius parabolis explicatus, totus autem proprie dictus nullus inveniatur. Explicatos autem sermones dico quando ex aliqua occasione rerum incipit loqui quo usque terminet quicquid ad ipsam rem pertinet et transeat ad aliud. Nonnumquam sane alius evangelista contexuit quod alius diversis temporibus dictum indicat. Non

enim omnino secundum rerum gestarum ordinem sed secundum sue quisque recordationis facultatem narrationem qua exorsus est ordinavit. Quare autem in parabolis loquebatur manifestat evangelista subdens: Ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita a constitutione mundi. Jeronimus Hoc testimonium de lxxvii psalmo sumptum est. Legi in nonnullis codicibus in eo loco ubi nos posuimus et vulgata editio habet "ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem", ibi scriptum est "per Ysaiam prophetam dicentem". Remigius Unde Porphirius obicit fidelibus: Evangelista vester tante insipientie fuit ut quod reperitur in psalmis ipse deputavit Ysaie. Jeronimus Quia ergo minime inveniebatur in Ysaia, arbitror postea a prudentibus viris esse sublatum. Sed michi videtur in principio ita editum quod scriptum est per Asaph prophetam dicentem. Septuagesimus enim septimus psalmus de quo hoc sumptum est testimonium Asaph prophete ascribitur; et patet primum scriptorem non intellexisse Asaph et putasse scriptoris vitium atque emendasse nomen Ysaie, cuius vocabulum manifestius erat. Sciendum est itaque quod non solum David sed et ceteri quorum in psalmis et ympnis et canticis dei conscripta sunt nomina prophete sunt appellandi: Asaph videlicet et Ydithum et Eman ezraites et reliqui quos scriptura commemorat. Et quod ex persona domini dicitur: Aperiam in parabolis os meum, considerandum attentius, et inveniemus de exitu egressionem Israhel ex Egipto et omnia signa narrari que in Exodi continentur historia. Ex quo intelligimus omnia illa que ibi scripta sunt parabolice sentienda et manifeste abscondita sacramenta. Hoc enim salvator dicturus se esse promittit dicens: Aperiam in parabolis os meum. Glossa Quasi dicat: Qui per alios locutus sum per prophetas, modo in mea persona aperiam os meum in parabolis et eructabo, id est de thesauro mei secreti mittam misteria que abscondita erant a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis. Crisostomus Locutus fuerat dominus turbis

in parabolis ut eos ad interrogandum induceret. et quamvis multa in parabolis dixisset nullus tamen eum interrogavit et ideo eos dimisit. Unde sequitur Tunc dimissis turbis venit in domum. nullus autem eum scribarum sequitur. Unde manifestum est quod propter nichil aliud prius sequebantur quam ut caperent in sermone. Jeronimus. Dimittit autem turbas Jhesus et domum redit ut accedant ad eum discipuli et secreto interrogent quod populus nec merebatur audire nec poterat. Rabanus. Christus autem dimissa turba tumultuancium iudeorum ingreditur ecclesiam gencium et ibi fidelibus exponit sacramenta celestia. Unde sequitur Et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Crisostomus. Cum aliquando volentes discere formidaverint interrogare nunc libere interrogant et confisi sunt quoniam audierant. Vobis datum est nosse misterium regni dei. Ideo quod singulariter interrogant non multitudine emulantes quibus non erat datum. Dimittunt autem parabolam fermenti et sinapis ut manifestiores. Interrogant autem de parabola zizaniorum quia habet convenienciam ad premissam parabolam de semine et aliquid amplius ostendit. Dominus autem quae est parabola exponit. Unde sequitur Qui respondens ait eis Qui seminat bonum semen est filius hominis. Remigius. Ideo autem dominus se filium hominis appellavit ut hoc indicio nobis exemplum humilitatis relinqueret. sive quia futurum erat ut heretici negarent eum verum hominem esse. Sive ut per humanitatis fidem possimus conscendere ad divinitatis cognicionem. Sequitur Ager est mundus. Glosa. Cum autem ipse sit qui seminat agrum suum manifestum est quod presens mundus est eius. Sequitur Bonum vero semen hii sunt filii regni. Remigius. id est sancti et electi viri qui inter filios regni computantur. Augustinus contra Faustum. Zizania autem exponit dominus non aliqua falsa veris scripturis immissa sicut manicheus interpretatur. sed homines filios maligni id est imitatores dyabolice falsitatis. Unde sequitur Zizania autem sunt filii nequam per quos omnes impios et malignos vult

intelligi. Augustinus de questionibus evangeliorum. Omnes enim in medio tritici in segete zizania dicuntur. Sequitur Inimicus autem qui seminavit ea est dyabolus. Crisostomus. Etenim hoc dyabolice est machinacionis veritati semper immiscere errorem. Sequitur Messis vero consummacio seculi est. Alio autem loco ait de samaritanis loquens Levate oculos vestros. et considerate regiones quoniam iam albe sunt ad messem. Et rursus Messis quidem multa operarii autem pauci. In quibus verbis messem dicit iam adesse. Qualiter ergo hic dicit quod alius est qui seminat et alius est qui metit. hic autem eundem dicit esse qui seminat et qui metit quoniam ibi non ad se ducam sed ad apostolos prophetas induxit. Etenim et ipse per prophetas seminavit in iudeis et samaritanis. Idem igitur nominat semen et messem secundum aliud et aliud. Cum enim de obediencia loquitur et persuasione ad fidem hoc vocat messem sicut in quo totum perfecit. Sed cum inquirit de fructu audicionis verbi dei tunc consummacionem dicit esse sicut hic. Remigius. Per messem autem designatur dies iudicii in quo separandi sunt boni a malis. Quod fiet ministerio angelorum. Unde in alio dicitur quod veniet filius hominis cum angelis suis iudicare. propter quod sequitur Messores autem angeli sunt. Sicut ergo zizania colliguntur et igni comburuntur sic erit in consummacione seculi. mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem. Augustinus XX° de civitate dei. Numquid de regno illo in quo nulla sunt scandala. de regno ergo suo eius quod est hic scilicet ecclesia colligentur. Augustinus de questionibus evangeliorum. Quod autem primo separantur zizania hoc est quod tribulacione precedente separabuntur impii ab piis. quod per bonos angelos intelligitur fieri quia officia vindicte possunt impleri bonis. Boni bono animo quomodo lex quomodo iudex officia vero misericordie mali implere non possunt. Crisostomus. Vel potest intelligi de regno celesti esse et tunc ostenditur hic duplex pena videlicet quod excidunt a gloria in hoc quod dicit Et colligent de regno eius omnia scandala scilicet ne scandala in regno eius intrent. Et hoc quod

conburuntur in hoc quod subdit Et mittent eos
in caminum ignis. Ieronimus Omnia autem scan-
dala referuntur ad zizania. Hoc autem quod dicit
Et colligent de regno eius omnia scanda-
la et eos qui faciunt iniquitatem inter here-
ticos et scismaticos voluit distinguere ut per
eos qui faciunt iniquitatem intelligantur scis-
matici. Glosa vel aliter per scandala
possunt intelligi illi qui prebent proximis occasionem
offensionis aut ruine per facientes iniqui-
tatem quoslibet peccantes. Rabanus
Observa quod dicit et eos qui faciunt
iniquitatem non qui fecerunt quia non qui
quandoque sunt ad penitentiam sed soli qui permanent
in peccatis eternis cruciatibus mancipandi
¶ Crisostomus sunt. ¶ Vide autem ineffabilem dei amorem
ad homines. Est enim ad beneficium promptus
et ad penam tardus. Cum enim seminat per
se ipsum seminat. Cum autem punit per alios
mittit enim ad hoc angelos suos. Sequitur
Ibi erit fletus et stridor dentium. Remi-
gius His verbis demonstratur veritas corporum
et resurrectionis ostenditur hic duplex
pena in inferno scilicet nimii caloris et nimii
frigoris. Sicut autem scandala referuntur
ad zizania, ita iusti reputantur in filios
regni de quibus sequitur. Tunc iusti fulgebunt
sicut sol in regno patris eorum. In presenti enim
seculo fulget lux sanctorum coram hominibus
post consummationem autem mundi ipsi iusti ful-
gebunt sicut sol in regno patris sui.
Crisostomus Non quia ita solum sicut sol sed
quia hoc sidere aliud magis luculentum non
novimus cognitis nobis utitur exemplis.
Remigius Quod autem dicit tunc fulgebunt
intelligendum est quia et nunc fulgent in
exemplum aliorum sed tunc fulgebunt sicut
sol ad laudandum deum. Sequitur Qui habet
aures audiendi audiat. Rabanus id est qui
habet intellectum intelligat quia mistice
hec omnia intelligenda sunt. Simile est
regnum celorum etc. Crisostomus parabole quas
supra dominus posuerat de fermento et si-
napi ad virtutem evangelice predicationis refe-
runtur quam superabit orbem terrarum. Nunc
autem ut preciositatem et magnificentiam

eiusdem ostendat proponit parabolam de
thesauro et margarita dicens. Simile est
regnum celorum thesauro abscondito in agro.
Predicatio enim eius occultata est in mundo et
si non vendideris omnia non emes eam et cum gau-
dio hoc oportet facere. Unde sequitur Quem
qui invenit homo abscondit. Hylarius
Hic quidem thesaurus gratis invenitur. E-
vangeliorum enim predicatio in absoluto est.
Sed utendi et possidendi hunc thesaurum
cum agro potestas non potest esse sine precio. Quia
celestes divicie non sine dampno seculi
possidentur. Ieronimus Quod autem abscondit
non de invidia facit sed more servantis
et nolentis perdere abscondit in corde quem
pristinis prefert facultatibus. Gregorius Thesau-
rus in agro absconditus est celeste de-
siderium. Ager vero in quo thesaurus abscon-
ditur est disciplina studii celestis quem scilicet
thesaurum cum invenit homo abscondit
scilicet ut servet. quia studium celestis
desiderii a malignis spiritibus custodire
non sufficit qui hoc ab humanis laudibus
non abscondit. In presenti enim vita quasi in
via sumus qua ad patriam pergimus. Maligni
autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi
obsident. Depredari ergo desiderat qui
thesaurum publice in via portat. Hoc autem
dico non ut proximi nostri opera nostra non
videant sed ut per hoc que agimus laudes
exterius non queramus. Celorum autem regnum
idcirco terrenis rebus simile dicitur ut
ex hiis que animus novit surgat ad incog-
nita que non novit ut per hoc quod sit notum
diligere discat et [struck] incognita a-
mare. Sequitur Et pre gaudio illius va-
dit et vendit universa que habet et emit
agrum illum. Agrum profecto vendit omnibus
comparat qui voluptatibus carnis reni-
tens [struck] cuncta sua terrena desideria
per discipline celestis custodiam calcat.
Ieronimus Vel thesaurus iste in quo sunt
omnes thesauri sapientie et scientie absconditi
aut deus verbum est qui in carne Christi vi-
detur absconditus aut sancte scripture in quibus

reposita est notitia salvatoris. Aug(ustinus) de
questionibus evangeliorum. Hunc autem thesaurum dixit in
agro absconditum scilicet duo testamenta in ecclesia
que quis ex parte intellectu attigit sentit
illic magna latere et vadit et vendit
omnia sua et emit illud, id est contemptu temporalium
comparat sibi otium ut sit dives cognitione dei. Item simile est regnum celorum etc.
Cris(ostomus). Evangelica predicatio non solum lucrum
multiplex prebet ut thesaurus, sed etiam
preciosa est ut margarita. Unde post parabolam
thesauri ponit parabolam de margarita
dicens: Item simile est regnum celorum homini negocianti querenti
bonas margaritas. Inventa autem una preciosa
margarita abiit et vendidit
omnia que habuit et emit eam. In predicatione
autem duo oportet adesse: ab huius vite negociis
separari et vigilantem esse, et
et negociatio designat. Una autem est
veritas et non partita, et propter hoc una margarita
dicitur inventa. Et sicut qui margaritam
habet ipse quidem novit quod dives est,
aliis autem non est cognitus, multotiens in
manu detinens eam propter eius parvitatem, ita etiam
et in predicatione evangelii qui eam detinentes
sciunt se divites esse, infideles autem thesaurum
hunc nescientes divitias nostras ignorant.
Jeronimus. Bone autem margarite possunt
intelligi lex et prophete. Audi ergo Marcion
et Manichee quod bone margarite
sunt lex et prophete. Unum autem preciosissimum
margaritum est scientia salvatoris et sacramentum
passionis et resurrectionis illius,
quod cum invenit homo negociator sicut
Paulus apostolus omnia legis prophetarumque misteria
et observationes pristinas in quibus inculpate
vixerat quasi purgamenta contempnit ut
Christum lucrifaceret. Non quod inventio bone
margarite condempnatio sit veterum
margaritarum, sed quod comparatione eius
omnis alia gemma sit vilior. Greg(orius) in
om(elia). Vel per margaritam preciosam intelligitur
celestis vite dulcedo, quam inventa omnia
vendens emit, quia qui celestis vite dulcedinem
in quantum possibilitas admittitur

perfecte cognovit ea que interius amaverat libenter
cuncta derelinquit, despicit omnia
que de terrenis rebus placebant. Sola
preciose margarite claritas fulget in mente.
Aug(ustinus) de questionibus evangeliorum. Vel homo qui querit
bonas margaritas invenit unam preciosam,
quia querens homines bonos cum
quibus utiliter vivat invenit unum sine
peccato Ihesum Christum; aut precepta querens
quibus servatis cum hominibus recte conversetur
invenit dilectionem proximi in quo uno dicit
apostolus omnia contineri; aut bonos intellectus
querens invenit illud unum
quo cuncta continentur: In principio verbum
quod est lucidum candore veritatis et solidum
firmitate eternitatis undique sibi simile
pulchritudine veritatis, qui deus penetrata
testitudine intelligendus est. Quodlibet
horum trium sit vel si aliud occurrere
potuit quod margarite unius preciose
nomine significetur, precium eius est nos ipsi
qui ad eam possidendam non sumus liberi
nisi omnibus que in nostra libertate contempnimus
que temporaliter possidentur venditis. Cum rebus
nostris nullum aliud precium maius accipimus
quam nos ipsos qui talibus implicati nostri
non eramus, ut rursus nos pro illa margarita
demus, non quia tantum valet, sed
quia plus dare non possumus. Item simile
est regnum celorum etc. Postquam per precedentes
parabolas evangelii predicationem commendavit,
ut non confidamus in predicatione solum, nec
fidem nobis estimemus sufficere ad salutem,
aliam parabolam terribilem subdit dicens:
Item simile est regnum celorum sagene
misse ~~misse~~ in mare. Jeronimus. Impleto
enim Jeremie vaticinio dicentis: Ecce
ego mittam ad vos piscatores multos,
postquam audierunt Petrus et Andreas,
Jacobus et Johannes: Sequimini me, faciam
vos piscatores hominum, concinnaverunt sibi
ex veteri et novo testamento sagenam evangelicorum
dogmatum et miserunt eam in mare huius
seculi, que usque hodie in mediis fluctibus

tenditur capiens de salsis et amaris
gurgitibus quicquid incidit, id est bonos homines
et malos, et hoc est quod subdit Et ex
omni genere ~~congregantium~~ piscium congreganti.
Greg. Vel aliter sancta ecclesia sagene
comparatur quia et piscatoribus est commissa
et per eam quisque ad eternum regnum a presentis
seculi fluctibus trahitur, ne in eterne mortis
profundo mergatur, que ex omni genere piscium
congregat quia ad peccatorum veniam sapi-
entes et fatuos, liberos et servos, divi-
tes et pauperes, fortes et infirmos
vocat. Que sagena tunc impletur cum universitas
in fine suo humani generis summa concluditur.
Unde subditur Quam cum impleta esset e-
ducentes et secus littus sedentes ele-
gerunt bonos in vasa sua, malos autem
foras miserunt. Sicut enim mare seculum,
ita finem seculi signat littus maris, in
quo scilicet fine boni pisces in vasis e-
liguntur et mali proiciuntur foras, quia et
electus quisque in tabernacula recipitur
eterna, et interni regni luce perdita ad
exteriores tenebras reprobi pertrahuntur.
Nunc enim malos bonosque communiter quasi per-
mixtos pisces fidei sagena continet,
sed littus indicat sagena ~~extrahebat~~
~~extraheretur~~ ecclesie quid trahebat. Iero-
nimus. Dum enim sagena extrahetur ad
littus, tunc verum secernendorum piscium
iudicium demonstrabit. Crisostomus. Quid
autem distat hec parabola a parabola zi-
zaniorum? Etenim illic hii quidem salvantur,
hii autem pereunt, sicut et hic. Sed illic
quidem propter pravorum dogmatum heresim,
in anteriori autem parabola de semine quia
non attendebant perdebantur, hic autem
propter vite nequitiam, propter quod omnibus et
piscatos capti, id est cognitione dei fructus,
non possunt salvari. Ne autem audiens quoniam
malos foras miserunt existimes hanc penam
non esse periculosam, per expositionem eius gravi-
tatem ostendit dicens Sic erit in consum-
matione seculi: exibunt angeli et separa-
bunt malos de medio iustorum et mittent
eos in caminum ignis: ibi erit fletus et

stridor dentium. Quamvis alibi dicat
quod ipse segregabit eos sicut separat pastor
oves, hic angelos hoc facere dicit, sicut
et in parabola zizaniorum. Greg. in omel.
Timendum est autem hoc potius quam exponendum.
Aperta enim voce tormenta peccantium dicta
sunt, ne quis ad ignorantie sue excusationem
recurreret, si quid de eterno supplicio ob-
scure diceretur. Rabanus. Cum enim venerit
finis mundi, tunc verum secernendorum piscium
iudicium demonstrabit, et quasi in quodam quietis-
simo portu bonos mittent in vasa celes-
tium mansionum, malos autem torrendos et
exsiccandos gehenne flamma suscipiet. In-
tellexistis hec omnia? Crisostomus. Recedentibus
turbis dominus discipulis in parabolis loquitur,
ex quibus sapientiores sunt facti, ita quod in-
telligunt que dicuntur. Quos etiam dicit eis:
Intellexistis hec omnia? Dicunt ei: Etiam. Ie-
ronimus. Ad apostolos enim hic sermo est, qui
non volunt audire tantum ut populus, sed etiam
intelligere ut magistros futuros. Crisostomus.
Deinde quia intellexerunt, rursus eos
laudat. Unde sequitur Ait illis Ideo
omnis scriba doctus in regno celorum similis
est homini patrifamilias qui profert de thesauro
suo nova et vetera. Aug. xx. de civitate
dei. Non dixit vetera et nova, quod
utique dixisset nisi maluisset meritorum
ordinem servare quam temporum. Manichei etiam
dum sola dei promissa nova tenere se arbi-
trantur, remanent in vetustate carnis et
novitatem induunt erroris. Aug. de questioni-
bus evangeliorum. Utrum ista conclusione expo-
nere voluit quem dixit thesaurum in agro
absconditum, quod sancte scripture intelliguntur
que nomine duorum testamentorum novi et
veteris concluduntur, an ostendere voluit eum
doctum habendum in ecclesia qui etiam
scripturas veteres parabolis explicatas
intellexerit ab istis novis accipiens regulas,
quia et ista dominus per parabolas enuntiavit,
ut si ipse in quo illa complentur ~~donec~~
~~passio eius [illegible]~~
~~donec passio eius [illegible]~~
et manifestantur per parabolas adhuc

loquitur donec passio eius velud dissidat
ut nichil sit occultum quod non reveletur. Mul
to magis illa que tam longe de illa scripta sunt
parabolis apta esse noverimus que cum iudei
ad litteram acciperent noluerunt esse docti in
regno celorum. **Greg.** Sed si per novum et
vetus quod dicitur utriusque testamentum accipi
mus abraham doctum fuisse denegamus qui
novi et veteris testamenti et si facta novit
minime verba intravit. Moysen quoque doc
to prifamilias comparare non possimus quia
et si testamentum vetus docuit novi tamen
dicta non protulit. Sed meo quod hic dicitur
intelligi valet quia non de hiis qui fuerunt
sed de hiis qui esse in ecclesia poterant loquitur.
Qui tunc nova et vetera proferunt cum utrius
que testamenti predicamenta vocibus et mori
bus loquuntur. **Hylarius** discipulis enim lo
quitur quos scribas propter scientiam nuncu
pavit eo quod intellexerunt ea que ille no
va et vetera id est in evangeliis et in lege
protulit que sunt et eiusdem patris familias
et eius utrique thesauri. Quos etiam sub
prifamilias nomine sibi comparat eo quod
doctrinam sunt de spiritu sancto thesauro suo nova
et vetera sunt adepti. **Jeronimus** Vel
apostoli instructi dicuntur quasi notarii salva
toris qui verba illius et precepta signa
bant in tabulis carnalibus cordis regnorum celes
tium sacramentis et pollebant opibus patris
familie eicientes de thesauro doctrina
rum suarum nova et vetera ut quicquid in evangelio pre
dicabant legis et prophetarum vocibus proba
rent. Unde et sponsa dicit in canticis can
ticorum nova cum veteribus fratruelis meus
servavi tibi. **Greg.** Vel aliter vetus est
ut pro culpa humanum genus in eterna pena pe
reat et novum ut conversus in regnum vivat. Per
que de regni similitudine thesaurum invento
et bona margarita protulit post modum infer
ni penas de malorum combustione narravit
atque in conclusione subiungit. Ideo doctus
scriba etc. Ac si dicat ille in sancta ecclesia doc
tus predicator est qui et nova scit proferre
de suavitate regni et vetera dicere de ter
rore supplicii ut vel pene terreant quos pre
mia non invitant. Et factum est cum. **Jeronimus**
Post parabolas quas dominus ad populum est

locutus et quas soli apostoli intelligunt transit
in patriam suam ut ibi apertius doceat. Et hoc est
quod dicitur Et factum est cum consummasset ihesus
parabolas istas transiens inde et veniens
in patriam suam docebat eos in synagogis
eorum. **Aug. de concor. ewan.** A superiori ser
mone parabolarum istarum sic transit ut non
ostendit consequentis ordinis necessitatem. Pre
sertim quia marcus ab istis parabolis
non in quod matheus sed in aliud tendens
in quod et lucas ita ut contexuit nar
racioni ut credibilius ostendatur. Hoc esse postea
consequenter gestum quod apud duo commemorant
adiungit de navi scilicet in qua dormie
bat ihesus et de miraculo expulsorum de
moniorum que matheus superius recolens
interposuit. **Crisostomus** Patriam eius hic
nazareth vocat. Non enim fecit virtutes
multas ut infra dicitur. Sed in Caphar
naum multa fecit signa. Sed doctrinam eius
audit non minorem admiracionem habentem
quam signa. **Remigius** In synagogis
autem docebat ubi plurimi conveniebant
quia propter multorum salutem de celis descen
dit ad terras. Sequitur Ita ut mirarentur
et dicerent Unde huic sapientia hec et
virtutes. Sapientia refert ad doctrinam vir
tutes vero ad miraculorum operacionem. **Jeronimus**
Mira stulticia nazarenorum miratur unde
habeat sapientiam sapientia et virtutes virtus
sed in promptu est error quia fabri filium su
spicantur. Unde dicitur. Nonne hic est
fabri filius. **Crisostomus** Per omnia ergo erat
in sensati vilipendentes eum ab eo qui esti
mabatur esse pater eius quamvis multa priorum exempla
haberent in antiquis temporibus et patrum ignobilium
nobiles videntes filios. Etenim david cuius
dam agricole fuit vesse filius et amos
cuiusdam pastoris et ipse pastor. Oportebat
enim propter hoc maxime ipsum honorare quia
a talibus existens talia loquebatur. Eo hoc
enim erat manifestum quia non ex humana
diligencia erat sed ex divina gratia. **Aug.
de sermone nativitatis.** Erat autem plane
pater christi faber deus qui cunctus mundi opera
fabricatus est archam noe disposuit.
Moysi tabernaculum ordinavit archam testa

menti instituit fabrum dixerim qui mentem rigidam complanat ac cogitationes superbas excidit. **Hylarius.** Fabri etiam hic erat filius ferrum igne vincentis, omnem saeculi virtutem iudicio decoquentis, massamque formantis in omne opus utilitatis humanae: formam scilicet corporum nostrorum in diversa membrorum ministeria et ad omnia aeternae vitae opera fingentis. **Ieronimus.** Cum autem errent in patre, non est mirandum si errent in fratribus; unde subdunt: Nonne mater eius dicitur Maria et fratres eius Iacobus et Ioseph et Symon et Iudas et sorores eius nonne omnes apud nos sunt? **Ieronimus contra Elvidium.** Fratres Domini hic appellantur filii materterae eius Mariae, et haec est mater Iacobi et Ioseph, id est Maria Cleophae uxor Alphei; et haec dicta est Maria Iacobi minoris. **Augustinus de quaestionibus evangeliorum.** Non ergo mirum est dictos esse fratres Domini ex materno genere quoslibet cognatos, cum etiam ex cognatione Ioseph dici potuerunt fratres eius ab eis qui illum patrem Domini esse arbitrantur. **Hylarius.** Inhonoratur ergo Dominus a suis et, cum docendi prudentia et operandi virtus admirationem commoveat, non tamen credunt hic in nomine Domini agi et paternae artis quodam obprobrio lacessunt. Inter tot ergo magnifica quae gerebat, corporis eius contemplatione commovebantur; et ideo dicunt: Unde huic omnia ista? Sequitur: Et sic scandalizabantur in eo. **Ieronimus.** Error Iudaeorum salus nostra est et haereticorum condempnatio. In tantum enim contemnebant hominem Ihesum Christum, ut putarent filium fabri. **Crisostomus.** Intuere enim Christi mansuetudinem: conviciatus est, sed cum multa mansuetudine reddit. Unde sequitur: Ihesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. **Remigius.** Prophetam se ipsum appellat, quod et Moyses manifestat cum dicit: Prophetam suscitabit Deus de fratribus vestris. Et hic sciendum est quia non solum Christus, qui est caput omnium prophetarum, sed etiam Ieremias, Daniel et ceteri minores prophetae maioris et dignitatis sunt apud extraneos quam apud suos. **Ieronimus.** Propemodum enim naturale est scilicet cives semper civibus invidere. Non enim considerant praesentia viri opera, sed fragilis recordantur infantiae, quasi non et ipsi per eosdem aetatum gradus ad maturam aetatem venerint. **Hylarius.** Inhonorabilem etiam prophetam in patria sua reddit, quia in Iudaea erat usque ad crucis sententiam condempnandus; et quia penes solos fideles Dei virtus est, propter eorum incredulitatem divinae operibus virtutis abstinuit. Unde sequitur: Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum. **Ieronimus.** Non quod incredulis illis facere non potuit virtutes multas, sed quia ne multas faciens virtutes cives incredulos condempnaret. **Crisostomus.** Si autem admiratio ei adveniebat ex miraculis, quare non multas fecit? Quia non ad ostentationem suam inspiciebat, sed ad ea quae aliis erant utilia. Hoc igitur non proveniente despexit quod erat sui ipsius, ut non poena eis augeatur. Cur igitur vel pauca fecit signa? Ut non dicant: Si utique facta signa, nos credidissemus. **Ieronimus.** Potest etiam aliter intelligi quod Ihesus despicitur in domo et in patria sua, hoc est in populo Iudaeorum, et ideo ibi pauca signa fecit, ne penitus inexcusabiles fierent. Maiora autem signa cotidie per apostolos facit, non tam in sanatione corporum quam in animarum salute.

Sequitur Capitulum XIIII xiiii

In illo tempore etc. **Glosa.** Quia superius evangelista ostenderat quomodo pharisaei Christi miracula calumpniabantur, concives autem eius admirantes Christum tamen contempnebant, refert nunc per quam opinionem ex auditis miraculis de Christo Herodes conceperat. Unde dicitur: In illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Ihesu. **Crisostomus.** Non absque causa hic tempus evangelista designat, sed ut discas tyranni superbiam et negligentiam. Nec enim a principio didicit ea quae erant de Christo, sed post plurimum tempus. Sicut etiam multi qui in potestatibus sunt multa elatione circumdati huiusmodi tarde addiscunt, quia non multum haec curant. **Augustinus de consensu evangeliorum.** Dicit